

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

15
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVIII — Број 211 — Субота, 14 јануар 1956

МИЦЕН

У ЗЕМЉИ ПАТУЉАКА

8

САД СЛУШАЈ! ВРАТИЋУ ТИ ЦИПЕЛУ АКО ОВЕ ПТИЦЕ ОПЕТ ПРЕТВОРИШ У ОНО ШТО СУ БИЛЕ... У ЛУДЕ!

А КАКО, ПИТАМ ТЕ? БЕЗ ПОМОЋИ МОЈЕ ЧАРОБНЕ ЦИПЕЛЕ?

ДА ТИ ЈЕ ОНДА ПРВО ДАМ, А ТИ... НЕ ЧИНИ ТО МОМЧЕ! ЧИМ ЈЕ БУДЕМ ИМАО НА НОЗИ, ПРЕТВОРИЋУ ТЕ У ПТИЦУ!

ЗНАЧИ ТИ... ТАЧНО! И ПОРЕД СВОГ ЛИЧНОГ ШАРМА ЈА САМ ПОМАЛО СКЛОН И ПОДВАЛАМА!

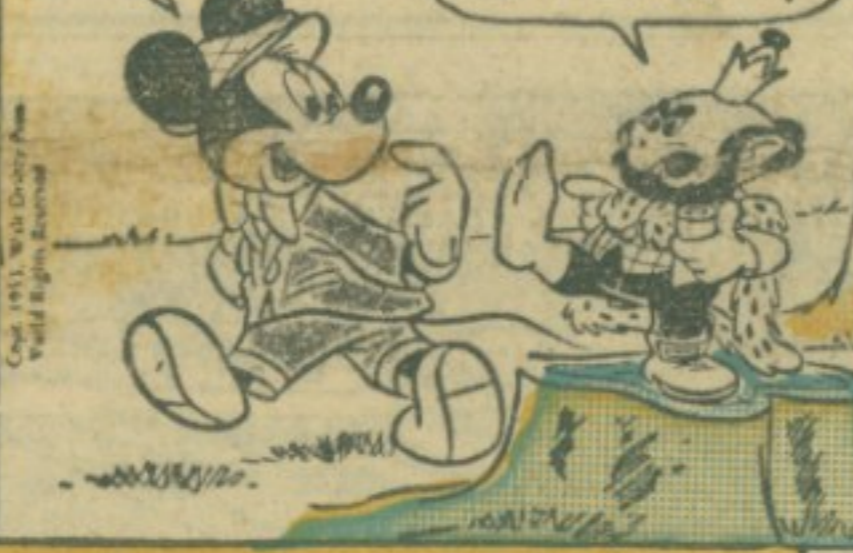

ОНДА ТИ ЈЕ НЕЋУ ВРАТИТИ. НЕМАМ ПОВЕРЕЊА У ТЕБЕ!

ДОБРО! А КАКО БИ БИЛО ДА ОДЕМО У МОЈ ДВОР И ДА О ТОМЕ ПОРАЗГОВАРАМО УЗ РУЧАК!

СЈАЈНО! УМИРЕМ ОД ГЛАДИ!

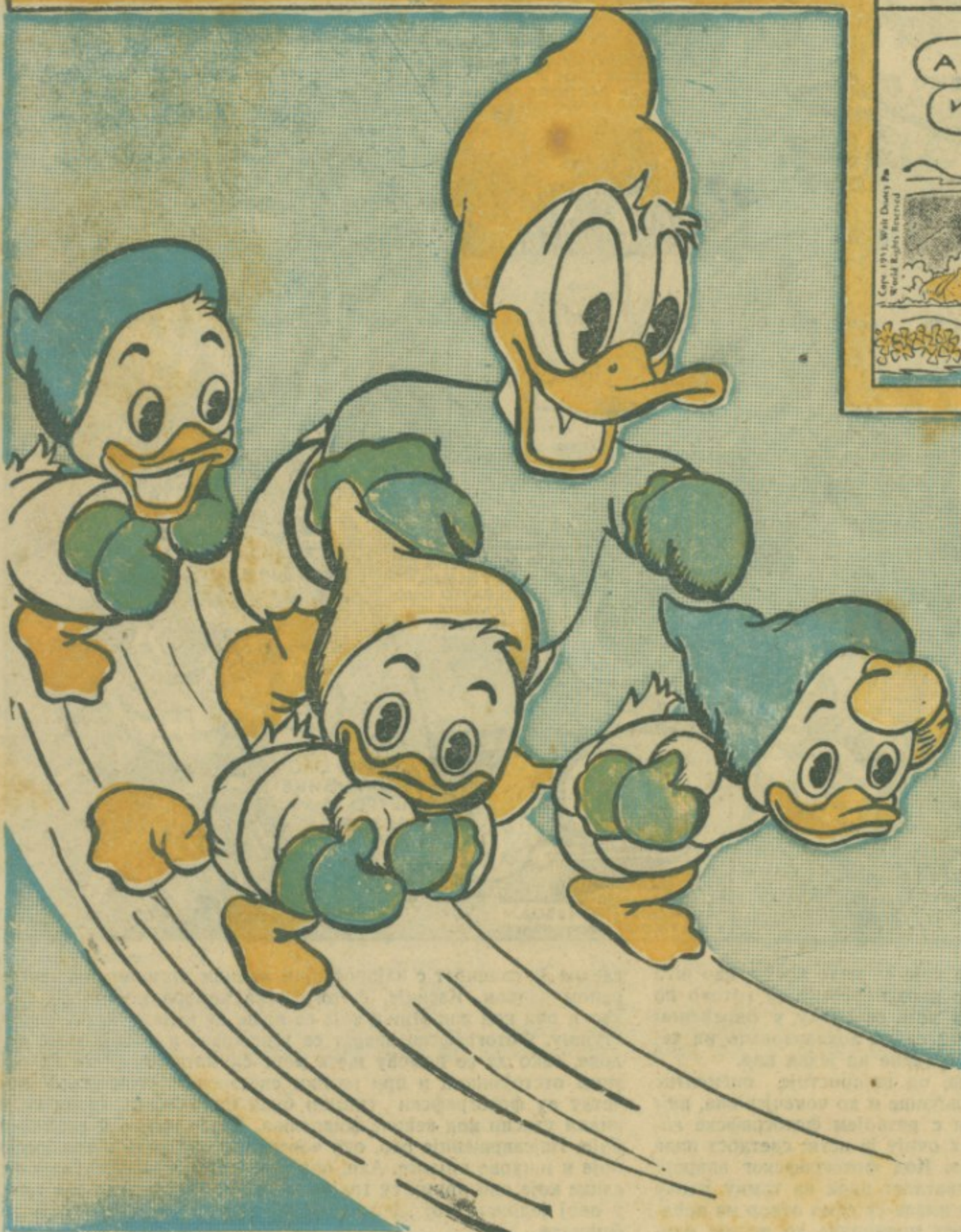

НЕ МИСЛИШ ВАЉДА ДА ЈА ИДЕМ С ЈЕДНОМ ЦИПЕЛОМ?

АКО БУДЕШ ДОБАР И ДАШ МИ ЦИПЕЛУ, ИЗМАЂИОНИСАЋУ ЗЛАТНЕ КОЧИЈЕ СА ШЕСТ ЛЕТЕЋИХ КОЊА!

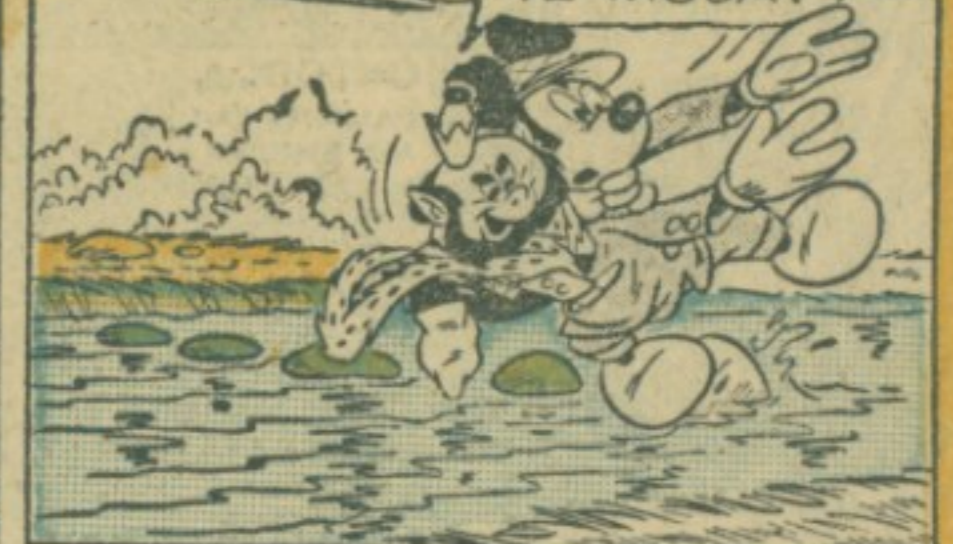
НЕ УЗБУЂУЈ СЕ, КРАЉУ... ПОНЕЋУ ТЕ НА ЛЕЂИМА!

А ГДЕ ЈЕ ТВОЈ ДВОРАЦ? ИЗМЕЂУ ОНЕ ДВЕ ПЛАНИНЕ!

ХЕЈ! ПАЗИ! УРА! ТИ СЕ КУПАЈ, А ЦИПЕЛА ЈЕ МОЈА!

ОВДЕ ЈЕ ОНА, КРАЉУ... НЕ ТИ СИ ПРЕВАРАНТ, МОМЧЕ! ОЧИГЛЕДНО ЈЕ ДА ТИ ЧОВЕК НЕ СМЕ ВЕРОВАТИ!

ТАМО ГДЕ СИ ТИ МИСЛИО!

ЖАО МИ ЈЕ, АЛИ ПОСЛЕ ОВОР ТРИКА, ИЊИ ЋЕШ КУЊИ БЕЗ МОЈЕ ПОМОЋИ!

МАЊЕ БРЕЉАЈ И ДРЖИ СЕ ТИК УЗ МЕНЕ!

ДИВНО! ЈЕ Л' ОВО ТАЈНИ УЛАЗ У ТВОЈУ ЗЕМЉУ?

ПОНЕКАД ЈЕСТЕ, А ПОНЕКАД НИЈЕ. МЕЊАМ ИХ ЧЕШКЕ НО РУКАВИЦЕ... ЗАПАМТИ ТО!

ДИВАН ДАН, ВАШЕ ВЕЛИЧАЈСТВО! Е ВАШ НИЈЕ... И БУДИ ДОБАР ДА ЗАКЛОПИ РУБИЦУ!

То је било 15 децембра 1918. Јехуди Мењушина, који је тада имао две и по године, родитељи су прокријумчарили у дворану позоришта у Сан Франциску испод очеве капута. У жељи да присуствују концерту, а немајући коме да га повере, отац и мајка су повели сина са собом. Сиромашни Јевреји руског по-

Јехуди Мењушин

Тек је у петој години добио праву виолину и, не заборављајући своје прве чаробне утиске с концерта, затражио је од родитеља да му Луј Персингер даје часове.

— Не, — рекао је музичар. — Нећу га поучавати, јер је још мали.

На то је Јехуди наместио виолину и, као да је мали Моцарт, напамет отсвирао „Менует“ од Падеревског, који је недавно чуо. Први виолиниста симфониског оркестра у Сан Франциску слушао га је разрогачених очију и — примио га за ученика.

Није дуго потрајало па је генијално дете, претварајући по професоровим нотама, рекло:

— Радо бих свирао и ово.

— Али, то је Бахов концерт за виолину и оркестар! — одговорио је педагог.

Свеједно! Јехуди је понео ноте са собом и за неколико дана цео тешки концерт знао је напамет.

Од шесте до десете године Јехуди је постигао такав успех да је Персингер изјавио како постоји само један човек у свету који би могао да га води даљим успесима. То је био чувени виртуоз на виолини и педагог, Румун Енеско, но он је живео у Паризу.

Мали Јехуди волео је виолину, али је због ње много патио. Нису му дозвољавали да се игра лопте, да не би повредио прст. Није смео да вози бицикл, да не би сломио руку. Између две дуге вежбе на виолини, он је с чежњом посматрао децу на улици како се журе и играју.

У деветој години свира први пут пред њујоршком публиком за његов узраст несхваћив програм: Сонату од Хендла, Шпањолску симфонију од Лаоа, и Концерт од Паганинија. Поред публике, и критичари су ван себе од одушевљења. „Јехуди свира лако, као што други дишу“ — писао је један критичар. — „Од Моцартове смрти, ово је највеће чудо!“

Јехуди прелази у Европу, да код великог бриселског виртуоза Ежена Исана настави студије, али између седамдесетогодишњег и деветогодишњег виолинисте није могло да дође до присне везе, тако да Јехуди одлази у Париз код чувеног Енеска.

На Енесково заузимање, диригент Пол Перје пристаје да малог вештака претстави париској публици, и то Концертом за виолину и оркестар од Чајковског. Аудиторијум је с неповерењем дочекао десетогодишњег виолинисту, али већ при првим тактовима срца слушалаца била су потпуно освојена.

Неколико дана доцније, не знајући за Јехудија, велики француски композитор Морис Равел дође у посету Енеску и замоли га да проба његову нову и тешку композицију. У присуству малог генија, Енеско је, уз Равелову пратњу, почео да је студира. Одједном, дечак рече:

— Господине Равеле, да покушам и ја ваш комад?

Више из шале, композитор је прихватио предлог, али је био запањен видећи да дечак свира с листа ништа лошије од Енеска.

Сав сваког америчког солисте је да се појави пред публиком у Карнеџи Холу, у Њујорку. Славни немачки диригент Фриц

Буш пристао је да диригује концертном на коме ће „дечак Јехуди“ свирати Моцартов Концерт, Сонату Цезара Франка, Поему од Тартинија, Ла Фолју од Корелија и чувену Бахову Шахону, али је одбио да Мењухин изводи најтеже и најтеже дело у целокупној виолинској литератури — Бетовенов Концерт за виолину и оркестар. Но, Јехуди није био ништа мање упоран од Буша. Штавише, био је енергичнији од њега. Пошто је Буш остао неумољив, дечак је зграбио своју кутију, извукао виолину и с таквом зрелашћу и таквим жаром стао да изводи монументалне Бетовенове пасаже да је Буш, побеђен, пришао малишану и стегао му десницу обема рукама.

Концерт у Карнеџи Холу претворио се у прави триумф. Мењухин почиње да даје десет до дванаест концерата годишње и породични приходи његова оца, скромног професора математике, постају све већи.

Једном приликом, запитан колико му доноси један концерт, Јехуди је одговорио:

— Неки пут један, а кад нарочито добро свирам чак и два сладоледа с малинама.

Да би бар донекле осигурали што нормалнији развој свог детета, Моша и Марита Мењухин нису пред њим разговарали о приходима, о његовој генијалности, нити су му давали да чита нечувене похвале критичара, све док није навршио двадесету годину.

Па ипак, овај генијални тумач Баха, Брамса и Бетовена био је несрећан без другова — јер је школске предмете припремао са оцем — без детинства и дечје разоноде. Стално са зрелим виолинистима и музичким педагозима, у њему се развијала сета, па није чудо што му је и данас најомљивија композиција Тужна серенада од Чајковског.

— Често сам се ноћу будио, облачно, узимао виолину и искрадао до врата, у лудој жељи

да побегнем, да се негде придружим деци и да се играм, али нисам имао храбрости да то остварим, — каже Мењухин. Лишен игре, у њему се за време одмора развијала страст за механику. Он покушава да конструише дечији бицикл и аутомобил-скакавац. У тринаестој години послао је фабрици авиона „Даглас“ свој пројект за усавршавање неких авионских делова, али је учтиво одбијен.

Године 1928, кад је дванаестогодишњи Јехуди кренуо на турнеју по Америци, његова осмогодишња сестра Хефзибах изишла је пред концертну публику с програмом достојним много старијих извођача: Концерт у италијанском стилу од Баха, Фантазија емпромпти од Шопена и Бетовенова Соната опус 26.

„Брат и сестра Мењухин су два Моцарта“, — писао је један критичар. „Таква изванредна обдареност још се нигде није нашла“. Заслугом једног америчког банкар, тринаестогодишњи Мењухин добија најлепши поклон, од кога се вероватно неће растати све до своје смрти — виолину италијанског мајстора Страдиваријуса, коју је овај начинио 1733, кад му је било деведесет година.

Уочи и у току рата, Мењухина је јако болело што су његови сународници немилосрдно десетковани у Немачкој и другим земљама Европе. Пред отварање другог фронта, Мењухин се нашао у Енглеској. Он прелази у Европу одмах иза трупа које су искрцане. У Паризу је дошао заједно с војскама која га је ослободила. Први концерт у ослобођеном Паризу дао је Јехуди Мењухин. На питање диригента Шарла Минша, шта жели да свира као прву тачку, Мењухин је одговорио: — Марселезу!

Јехуди Мењухин данас има свега четрдесет година. Он је, по мишљењу многих, не само највећи савремени виолинист, већ и један од највећих виолиниста свих времена.

рекла, нису нимало одушевили околну публику кад су се појавили с дететом у наручју. Срећом, Јехуди је спавао. Кад је виолиниста Луј Персингер почео своју соло-партију, малишан се пренуо и широм отворио очи. Непознатој жени, која је у том тренутку нешто шапутала свом суседу, он је рекао:

Уместо да трогодишње дете смета слушаоцима, сметали су они њему.

Од тога дана Моша и Марита Мењухин редовно су водили сина на концерте. Уочи свог четвртог рођендана, он је изјавио:

— Желим виолину као што је има чика који је сам свирао.

За рођендан је добио разне играчке, међу којима и назови виолину од лима. Јехуди се одмах упутио к њој, али каквог ли разочарања кад је видео да није права!

— Не разговарајте! Боље је да слушате како чика свира!

НИ ДВА ОКА НИСУ ЈЕДНАКА

Сем животиња-паразита које живе у телима других животиња, неких дубинских риба и животињских врста које се не крећу, све остале имају очи или какав други одговарајући орган. Чак и оне животиње које немају очију осетљиве су на светлост, мада научници још нису утврдили чиме и у којој мери је оне осећају.

Органи за примање светлосних утисака различити су код разних животиња. Код најнижих они се састоје само из једне пигментне тачке осетљиве на светлост, док код оних које су на једном ступњу више већ налазимо неку врсту сочива. Чак и код тако једноставног организма као што је медуза, пигмент је распоређен у слоју, тако да образује неку врсту мрежњаче, с приметним сочивом за концентрисање све-

тлосних зракова. Код животиња које се мало крећу, као што су шкољке, очи су многобројне и распоређене су готово по читавом телу. Али, код оних које се крећу у одређеном правцу, тј. с главом напред, очи су се локализовале на тај „водећи“ део тела и обично су сведене на један пар.

Еволуција видног органа, од најпростије пигментне мрље до оштрог ока птице-грабљивице и до човечјег ока, најсложивије се може упоредити с развојем фотографске камере. Основни принцип код свих очију је исти: светлост пада на групу пигментираних зрнаца. Код фотографског апарата принцип је готово истоветан: светлост пада на тамну плочу или филм. Прве филмске камере имале су само отвор на предњој страни кроз који је светлост продрала до плоче; очи-

гледна је сличност с најпростијим видним органом, пигментираним тачком. Касније, фотографска камера добија сочиво, као и очи код животиња које се више не налазе на најнижем ступњу. Фотографски апарат се усавршава и добија нове делове, тако да се помоћу њега могу снимати предмети на разним отстојањима и при разним светлосним јачинама. У почетку су фотографски снимци били прио-бели; такви су и видни утисци код већине животиња. Данас имамо и снимке у боји. Најсавршеније око, око човека, такође види и разликује боје и њихове нијансе. Али, оно има једну огромну предност: слике које оно прими су трајне, човек их памти. А поред тога, у овој јединственој „фотографској камери“ не треба мењати филмове.

СМЕЛИ ПОШТАРИ

Данас се поштански саобраћај толико развио да се већ помисли на одашњице писма помоћу пројектила који ће писмо „за трен ока“ однети у веома удаљене крајеве. Али, и поред свих модерних саобраћајних средстава: авиона, возова и аутомобила, има и данас тако забачених предела у којима се она не могу употребити. Тамо не може допрети ниједно од њих, а ако би авион, евентуално и могао, то би било веома скупо. Писма им могу донети само људи. Таквих крајева има доста у свету, те је посао тих поштара често скопчан с великим опасностима.

Једна од земаља у којима има тих смелих поштара јесте и Индија, а у њу свакодневно стижу стотине хиљада писама, која се разносе и у најудаљеније крајеве ове простране земље. Преноси писма, поштари су често присиљени да пролазе кроз дунглу да би дошли до оних људи којима су упућена. На том путовању сусрећу се с разноврсним опасностима — могу да сретну тигра-људоджера, да наиђу на побеснеог слона, на шумске пожаре, поплаве, змије итд.

Већина путева кроз дивљину нису ништа друго до стазе које се могу само пешинце прећи. Идући кроз дунглу, поштар носи писма у завежљају. Тај завежљај виси на једном штапу,

који он пребаци преко рамена. На врху штапа налази се читав низ звончића, који својим звоњењем rasterују дивље животиње. Ако поштар нема звончиће, он обично пева.

Дивље звери, нарочито тигар и пантер, воле да се крећу по утабаним стазама као и људи. Они обично неће напасти човека, сем ако нису разјарени, уплашени или изненађени. Међутим, понекипут, баш звончићи и певање могу да доведу човека у велику опасност. За тигра-људоджера, за слона-разбојника или за неког маторог медведа звучи звончића или певање често представљају позив за напад. Па ипак, највећа опасност која прети овим смелим поштарима јесу змије. Оне воле да легну на прашњаву стазу и да се сунчају, па их поштар гзгази и оне га уједу.

Дивље животиње нису једина опасност за поштаре. Они се сусрећу и с пожарима и поплавама, па им се на путу препрече и реке. Ако је река плитка, поштар је прегази или прескаче с камена на камен. На неким местима наиђе и на мост подигнут на стенама, који је направљен од бамбусове трске. У планинама су такви мостови најчешће начињени од конопца. Ако је река дубља, онда је поштар прелази у чамцу од козје коже. Кад од киша на добу реке и потоци, поштар је присиљен да по неколико дана остане на месту.

Док пешачи кроз дунглу, поштар не рачуна раздаљину на километре и миље, него на такозване косове. Кос је мера која има безброј варијација. Она означава време које је потребно да се један свеже убрани зелени лист осуши у руци путника. Пошто трајање сушења појединих врста листова варира, то се и раздаљина мења.

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

АРАБИЈА

Арабија је највеће полуострво на свету. Заузима простор од близу 3 милиона квадратних километара, на коме живи преко 8 милиона становника. Она се налази на југозападу Азије, између Црвеног Мора, Баб-ел-Мандеба, Аденог Залива, Индијског Океана, Ормушког Моруза и Персијског Мора.

По свом изгледу то је једноставна висораван, с просечном надморском висином од 400 до 1000 метара. Према околним морима оивичена је планинама чија висина местимично прелази 3.000 метара. У средњим полуострвима налази се стена Неџд, која је прошарана брдима, пашњацима, сувим долинама и оазама.

Клима Арабије је на југу тропска, а у осталим деловима претерано сува. Летње температуре прелази 30 степени Целзијусових, а зимске се спуштају до 25 степени поред обале, а 20 до 10 степени према унутрашности и северу.

Становништво је земљорадња: урме, жита, воће, кафа, дуван, маслине, смокве, памук, затим биљке које дају тамјан, измирну и гуму. Главне домаће животиње су: камиле и коњи

у степама, а овца, коза и говече у пределима где се обрађује земља. Од дивљих животиња већи значај имају ној и газела. Дуж обале Црвеног Мора има доста соли и сумпора, али највеће богатство Арабије је нафта, која је откривена нарочито у последњим деценијама.

Арабија је подељена у више државица разних облика, као: краљевина Саудиска Арабија, султанат Катар, кнежевине Кувајт и Бахреин итд.

Кућа, камен и креч

— Народна басна —

Хвалила се кућа: „Дивна сам, лепа сам и корисна сам! Да мене није ја не знам шта би овај народ радио, како би живео и где би се склонио“.

То је чуо камен, па јој рече: „А да није мене, онда ни тебе не би било на свету“.

Слушао их креч, па их обоје укори, говорећи: „Ништа не би било од вас без мене, јер ја вас држим својом снагом“.

Наједном се из зида зачу плач песка, који им рече:

Шта су билине?

Билине су руске епске песме у којима је народ приказао своју прошлост и своје јунаке. Називају се још и „старине“. До осамнаестог века билине су постојале у усменом предању, а отада су бележене. Има их с преисториским, митолошким и историским мотивима, а деле се на циклусе.

Обручатица

Обручатица или ограђеница назив за веће планинске глације или плоче код којих слојевима ч. шних стена стрче и гиче на обруче или ограде.

WALT DISNEY'S

ЛЕГЕНДЕ О ДЕВИ КРОКЕТУ

БЕЗ ПРЕТХОДНЕ ОПОМЕНЕ, МЕТАК ЈЕ ПРОХУЉАО ИЗНАД ГЛАВА ДВОЈИЦЕ ИЗВИЈАЧА.

ВИ, ГОСПОЂО, НИСТЕ БАШ ДОБРОНАМЕРНА СУСЕТКА.

КАО ШТО РЕКОХ, ЈА ПРВО ПУЉАМ А ЗАТИМ ПОСТАВЉАМ ПИТАЊА. КО ГТЕ?

ВИ СТЕ, ГОСПО, ПУЉАЛИ НА ДЕВИДА КРОКЕТА И ЊЕ - ОВОГ ДРУГА ЧОРЦА РАСЕЛА.

ДЕВИ КРОКЕТ...

НЕОБИЧНО МИ ЈЕ ЖАО! АЛИ, ОД ПРОШЛЕ СЕДМИЦЕ СВЕ ШТО СЕ КРЕЊЕ ЧИНИ МИ СЕ ДА ЈЕ КАКАВ КОМАНЧ.

А ШТА СЕ ДОГОДИЛО ПРОШЛЕ СЕДМИЦЕ?

ПРОШЛЕ НЕДЕЉЕ ЧЕТА КОМАНЧА УБИЛА ЈЕ МОГ МУЖА И ЗАПАЛИЛА НАШУ КОЛИБУ ДОК САМ ЈА, СКРИВЕНА У ЖБУНУ СВЕ ТО ПОСМАТРАЛА!

КОМАНЧИ!

ОХ, ЖАО НАМ ЈЕ!

АЛИ, КАКО СТЕ СЕ НАШЛИ У ДРУШТВУ ОВОГ ЧОВЕКА, ГОСПОЂО...

ЈА СЕ 30-ВЕМ ТИРЗА ТОД. А ОВО ЈЕ МОЈ ВОДИЧ СИВО ПЕРО!

ЗНАТЕ, СИВО ПЕРО ЈЕ ИЗ ПРИЗАТЕЉСКОГ ПЛЕМЕНА ОСАГА... ОН СЕ ПОНУДИО ДА МЕ ОДВЕДЕ ДО ТРЉАВЕ, НАДА "ГДЕ СЕ НАЛАЗИ МОЈ БРАТ."

ПА... ЈА БАШ НИСАМ СИГУРАН ДА ЈЕ ОН ПРИЗАТЕЉ, ГОСПОЂО ТОД...

... И СУМЊАМ ДА ЈЕ ОСАГ.

НАСТАВИТЕ СЕ

Наши познатији гуслари

Познато је да Вук Караџић поред толиких хиљада наших речи, које је навео у свом чувеном „Рјечнику“, није поменуо реч гуслар, иако су му песме које је прикупио од гуслара веома много допринеле слави. Реч гуслар одавно је позната, али сам гуслар није имао раније већи значај, па је и то један од узрока што се Вуку омакло да га не помене. Гуслар је почео да се више цени и истиче тек у књижевности 19 века као певач народне прошлости и чувар народне традиције.

Угледу гуслара знатно је допринела и личност најславнијег и најистакнутијег нашег гуслара Филипа Вишњића. Поред њега чувени су и други гуслари који су се појавили после њега, па ћемо их овде поменути: Тешан Подруговић, Старац Милија и Стефан Караџић. Затим је познат и Анђелко Вуковић са Косова, који је сам спевао једну песму о себи и предао је Вуку под именом „Анђелко Вуковић и Синан Кесеџија“. Старац Рашко један је од најбољих Вукових гуслара. Он је родом из Старог Колашина. У почетку Првог устанка Рашко је добегао у Србију и наставио се у селу Сабанти, Јагодинска нахија. Он је сам спевао песму „Бој на Делиграду“. Поред ње, Вук је с Рашка чуо и забележио још десет песама, а међу њима и песме: „Урош и Мрњавчевић“ и „Зидане Скадра“. Стојан Ајдук, родом из Херцеговине, био је хајдук и један од бољих Вукових гуслара. Вук је од њега прибележио неколико песама, а између осталих и „Женидбу краља Вукашина“. Од гуслара Рова, који такође спада у боље Вукове гусларе, Вук је чуо и забележио песме: „Браћа и сестра“ и „Бог ником дужан не остаје“. Буро Милутиновић био је слеп. Као гуслар није тако истакнут, али је његов живот доста занимљив. Познате су и две жене гуслари: Живана и Степанија, обе родом из Србије.

ПОСЛОВИЦЕ О ЗДРАВЉУ

Без здравља нема богатства.

Док је човек здрав и вода му је слатка.

Ништа се за здрављем не може мерити.

Болесна питају, а здравом дају.

Што год носиш ти упрти, а што год једеш ти издоби.

Ако је мед и сладак, не ваља прсте угристи.

Облачи се топло, једи мало и све с мером употребљавај ако желиш дуго да живиш.

Више је људи помрло од јела и од пића него од глади и жеђи.

БЕЛА ЖЕНА—ПОГЛАВИЦА ИНДИЈАНАЦА

Ова татпа је пре неколико година донела вест да је једна бела жена напустила цивилизацију и отишла да живи међу Индијанцима у дунглама Амазона. За протеклих пет година стекла је она велики углед код племена Арара и постала његов поглавица. Недавно су претставници Бразилског Института за заштиту Индијанаца затражили

њено посредовање да би могли да изврше своју мисију у овом племену. Они су је затекли у импровизованој хаљини од кукурузног лишћа, коју је обукла само за ту прилику. Чланови експедиције били су изненађени успешима које је она постигла у просвећивању Индијанаца. Овај сусрет поново је дао повода штампи да пише о целом случају.

Норма Иразема да Кунха — тако се та бела жена зове — била је учитељица. Године 1947, у једном несрећном случају, изгубила је мужа, после свега 24 дана брака. Тешко погођена овом несрећом, повукла се у дубину Бразилије, на једну плантажу каучуковог дрвећа на реци Ги Парана. Ово је гранична река, с једне стране простиру се малобројна насеља беласа, док одмах на другој обали почиње дунгла у којој живи индијанско племе Арара.

Једног дана појавили су се Арара-Индијанци на обали Ги Паране и почели да дозивају белце. Власник плантаже одавао се позиву и с двојицом пратилаца упутио се чамцем ка супротној обали. Кад је био на половини реке, зафијукале су индијанске стреле. Оба његова пратиоца била су тешко рањена, док је он једва успео да се неповређен врати. Неколико месеци касније, у марту 1950, поново су се појавили Индијанци и почели да дозивају. На опште изненађење, Норма Иразема решила је да сама пређе реку и да им се придружи.

Првих десетак дана Индијанци су држали Норму као заробљеницу. Живела је у заједничкој кући целог села, а поглавичине жене доносиле су јој храну, која се састојала од воћа, куваног кукуруза и меса. Касније су престали да обраћају пажњу на њу. Она је могла слободно да се креће, да ради и да живи животом Индијанаца. Успела је да савлада језик Арара и трудила се, ко-

лико год је могла, да им буде од користи. Показала је Индијанцима бољи начин сејања кукуруза, што је учинило да

јој порасте углед и да њени савети почну да се слушају. Сем тога, видала је ране, помагала женама при порођају и учила Индијанце како да одржавају чистоћу. То није био ни најмање лак посао кад се има у виду да Араре стоје на културном ступњу људи из каменог доба.

Цело село од неколико стотина душа живи у великој заједничкој кући. Индијанци спавају у виселим мрежама испод којих ноћу запале мале ватре, да би их дим штитио од инсеката. И поред свих настојања, Норма још није успела да наговори Араре да граде засебне колибе, у којима би живела само по једна породица. Араре не знају за домаће животиње. Они, додуше, хране ара-папагаје и гварибамајуне, али само из верских разлога. Поред ових животиња, обожавају још и небеска тела.

Највећи успех постигла је бела учитељица кад је успела да наговори Арара-Индијанце да се помире са суседним племеном Урку. После овога Араре су је изабрале за поглавицу. Тако се у другој половини 20 века остварило оно што је досад било познато само из авантуристичких романа и филмова. Норма је изјавила члановима бразилјанске експедиције да ће цео свој живот посветити побољшању живота Индијанаца.

Семе у боји

У продавницама семена у Лос Анђелосу појавило се недавно семе за цвеће — у боји. То семе има исту боју, па чак и нијансу, коју ће имати цвеће које из њега никне, тако да баштовани и домаћинце могу брзо да одаберу оно које одговара њиховим жељама и потребама. Да би се семе обојило, оно се најпре обавије танким слојем порозне земље, а затим се преко тога ставља слој боје. Овај процес нимало не смањује његову способност клијања.

ЗАБАВНИК НАШИХ ДЕДОВА

КОЛИКО ЈЕ ПОГИНУЛО ЉУДИ У НЕКИМ РАТОВИМА

У Кримском рату погинуло је 75.000; у талијанском 1859 године преко 45.000; у шлесвишком преко 30.000; у грађанском јужно-америчком 280.000; у грађанском северно-америчком 620.000; у аустро-пруском 45.000; у мексиканском 65.000; а у немачко-француском 215.000; свега 1.925.000 људи.

У новцу је коштао Кримски рат 320 милиона фунти стерлинга, талијански рат стајао је 50, северно-амерички 940, јужно-амерички 460, аустро-пруски 66, мексикански 50, немачко-француски 500; свега 2.413 милиона фунти.

ТЕЛЕФОН КАО ИЗВЕШТАЧ

Лондонски лист „Дејли њус“ устројио је између своје редакције и Парламента обичном телеграфском жицом телефон — даљина је по сата — и слуша њиме разговор у Парламенту. Разговор се чује разговорно — и један део извештаја је изишао у сутрашњем листу на место телеграфисан — телефонисан.

КАКВО ЈЕ ВИНО КНЕЗ ЛАЗАР ПИО

„Закључено: да се пресветлом господару краљу рашком на његово пријатељско захтевање допусти да може у Млеткама купити и у своју земљу однети вина Малвасије у вредности од 200 дуката.“ — Из млетачког архива.

КОЛИКО ЖИВЕ МРАВИ?

Обично се мисли да што је која животиња телом већа, утолико је и дужег века, а мале животиње да сразмерно мало и живе. Многа опажања показала су да је то мишљење погрешно. То су већ посведочила испитивања Џона Лубока код мрва. Већ више година бави се тај гласовити научник проучавањем мрвањег живота и написао је о истима опширно дело. У његовим мрвањим гњездима налазе се радници од више мрвањих врста, који су старији од седам година, а од једне врсте има још од 1872 године две женке које су године 1884 биле још у животу, дакле било им је најмање дванаест година. Ваљда од „дубоке старости“ ноге су им мало укрупнеле и као да су нешто мало тешке, али су још увек при снази и редовно се плоде.

ДИВНО ОГЛЕДАЛО

Да се избегну силне несреће које се догађају од судара возова на железницама, изумела је нарочита комисија француске Академије наука електрично огледало, које се постави на сваку станицу. У том огледалу види и начелник станице где је који воз што се кренуо са станице, у њему се виде сви возови што иду пругама, на растојању од 40 километара, те се предупредују судари.

ЋЕРПИЧИ ОД ХАРТИЈЕ

Познато је да се у новије доба праве од хартије не само бурад него и точкови за кола. У Шифилду узима се за тај посао сламна хартија, лепи се, па се притискује пет сахата тежином од 300 тона. Сада израђује једна фабрика у Висконзину воденим пресима и ћерпиче од хартије. Куће што се зидају од тих ћерпича нису влажне, врло су топле. Пошто су ти ћерпичи већи него земљани, то и зидање иде много брже.

УЖАСНИ КАТАЛОГ

„Ужасни каталог“ је књига која је изишла ових дана у Лондону. У њој је спојено 150 каталога највећих излавача књига у Америци и Енглеској, а оглашено је 40.000 разних дела. Књига је изишла у 4.000 примерака и на њу је утрошено 15.000 килограма хартије. Сваки примерак тежак је 14 фунти.

ДОБИ ЋЕ СКОРО У МОДУ

Нов проналазак је чоја која се тка од птичјег перја. Кажу да је тканина много лакша и топлија од вуnene, вода је не пробија и лако се бојалише. За ову тканину може да се употреби и перје од живине.

КАКО РАСТЕ БРОЈ ПРОНАЛАЗАКА У АМЕРИЦИ

Од године 1790—1800 пријављивало се њих по 26 годишње тражећи право на израду и продају својега проналазак; до године 1810 јављало се преко 90 сваке године; до године 1820 сваке године око 200; до 1830 сваке године преко 530; до 1840 године 600—700; од године 1849 преко 1.000; од године 1855 преко 2.000; од 1858 године 3.200; од 1859 преко 4.500; 1864 преко 5.000; 1865 преко 6.000; 1866 године 9.400; 1867 преко 13.000—14.000; 1875 године 16.000; а 1876 године преко 17.000 проналазак и патената на њих. Дакле, од 1790 године па до 1835 свега 11.454; а 1876 за једну годину више него раније за шездесет година.

ГДЕ ИМА НАЈВИШЕ МОСТОВА?

Ни једна варош на свету нема толико мостова (ћуприја) као Млетци (Венеција). Оних 136 острва на којима та некадања краљина Јадранског Мора стоји скопчани су између себе са 450 — понајвише каменитих острва.

САМО ЈЕДНО ОД ДЕСЕТ ХИЉАДА...

Риба скакавица или лосос спада у род пастрмки. Она може да буде дуга до један и по метар. Живи у морима, а у реке прелази само кад хоће да баца икру. Месо јој је црвенкасто и веома укусно. И лосос је предмет пажње научника, ништа мање него јегуља. О његовом животу у мору врло се мало зна, и поред тога што је норвешки биолог Дал посветио велику пажњу његовом проучавању.

Одрасла женка лососа, тешка отприлике дванаест килограма, баца око 20.000 јаја. Али, обично се из 10.000 јаја развије и достигне пуну зрелост само једна риба. То није тако необично кад се упореди са случајем јегуље, из чијих се 10 милиона јаја развије и доживи пуну зрелост само једна јегуља. Лососи се обично враћају у реке у којима су се излегли, али то се не догађа увек. Ако нађу боље услове, они ће отпливати у друге реке, као што је то случај у Ирскеој и у другим земљама. По мишљењу неких научника, лосос спада међу најтајанственије рибе на свету.

И лосос има на себи паразите из породице љускара, морске ваши које се прилепе на његове шкрге. Заједно с тим паразитима, он улази у реке од марта до септембра, а икру баца обично у новембру и децембру, и то по шљунковитом дну близу извора река. Женка тада копа мала удубљења у кориту и у њих полаже јаја,

у мора. Тада су још мале, али чим стигну у мора почињу да прождиру огромне количине харинги, сардела и малих јегуља и развијају се веома брзо. Док у реци за три године просечно узрасту 15 сантиметара и достигну тежину од око 100 грама, оне у морима у току једне године порасту до дужине од преко 60 сантиметара и достигну тежину и до пет килограма. Иначе, просечна им је тежина око 2,5 килограма. Тада почињу да се развијају њихови снажни леђни мишићи, месо постаје чврсто, богато је уљима, а боје је ружичасте.

Пронађена најстарија биљка

Професор Баргхорн, са Харвардског универзитета, пронашао је на северној обали Горњег Језера, у САД, фосиле неких алги које су, по процени биолога, старе две милијарде година. То су најстарији досад пронађени организми. Алга је плавозелене боје и лепо је очувана.

ОД ФАРАОНОВОГ ПРСТЕНА ДО ШТАПАРСКЕ МАШИНЕ

Ливни порцудан замењен је ускоро дрветом, па потом ба-
кром, а књиге су штампане на
хартити и на свили. Слике и
украси утискивани су с дрве-

нарочито Библије. Допустити
да Свето писмо уђе у широке
кругове, па да о њему размис-
љају и доносе своје закључ-
ке „непосвећени“, за цркву
је значајно стварање и шире-
ње јереси. Уместо слова, цр-
ква је својим верницима да-
вала иконе.

Током Средњег века, писана
књига бивала је све скупља.
До папируса долазило се све
теже, нарочито кад су Арапи
освојили Египат. Пергамент је
био врло скуп, а за повезива-
ње књига требало је много ко-
же. Преписивањем књига у
раном Средњем веку бавили
су се нарочито калуђери-бе-
недиктинци. Да би дошли до
коже за повез, тражили су
широка права лова. Има пода-
така да су, на пример, у неким
пределима јужне Француске
истребљена читава ловишта са
мо да би се дошло до повеза
за књиге.

Правење хартије од крпа
Европљани су примили од
Арапа, а ови од источних на-
рода. Први су Персијанци до-
шли на мисао да од крпа пра-
ве хартију. Кад им је покушај
успео, подигли су у својој зе-
мљи прву радионицу такве
хартије. По угледу на њу, и
арапски владар Харун ал Ра-
шид подигао је своју у Багда-
ду, у Европи су прве такве ра-
дионице подигнуте у Шпанији.
Током времена њихов број је
све више растао. Једна од нај-
чувенијих била је у немачком
граду Рајенсбергу. Али, књиге
су још дуго само преписива-
не и цена им је била врло
висока. У јавним библиотекама
књиге су добро чуване:
лацима су приквиване за де-
беле греде, а библиотека која
је имала хиљаду књига сма-
трана је великом и вредно

богатом. Одиста су тада поје-
дине књиге представљале чи-
таво богатство, тако да се за
цену једне могао купити ове-
ћи спахитук. Француски краљ
Луј XI морао је париском у-
ниверзитету за једно позај-
мљено медицинско дело да да
у залог своје сребрно посуђе
и свог најмилијег дворани-
на као таоца. У Болоњи ни-
једна књига није се смела из-
нети из града без дозволе
градског сената.

Све до краја XIII века књиге
пренесују калуђери, а по-
четком XIV века јавља се
штампана помоћу дрвених и ба-
карних плоча. И ову вештину
пренели су у Европу Арапи из
далеких источних земаља. Већ
раније, у доба крсташких ра-
това, због потребе верске про-
паганде, почиње и ширење
верских књига. Оне су, као
што би се рекло савременим
језиком, пропагандни матери-
јал, толико потребан много-
бројним агитаторима широм
западне Европе. Али, велика
потреба за књигама долази и
од све већег броја универзита-
та. Тако се, поред калуђера,
јављају и градски световни
преписивачи, који на брзину и
на све лошијој хартији препи-
сују књиге. Напоследку је број
преписивача толико порастао
да је у општој конкуренцији
тражена све јединија израда,
а то се постигло умножавањем
текстова помоћу плоча.

Плоче за умножавање биле
су у Европи и до тада у упо-
треби, али не за књиге, већ за
играће карте. Оне се појављу-
ју већ у XIII веку, а нарочито
су се распрострале међу војни-
цима. Испрва су биле сликане
руком и врло скупе. За једно
пакло карата млетачки племић
Висконти дао је своју палату.

Крајем XIV века толико је за-
владала карташка страст да су
неки јужноевропски градови
предузели најенергичније мере
против карташа. Прва забрана
играња карата објављена је
1441 године у Млецима. Карта-
ло се за огромне своте новца,
за читава имања — „за човека,
па и за његову душу“. Произ-
вођачи карата сматрани су за
ђаволне ученике, а њихове ба-
карне плоче, којима су их ум-
ножавали, за ђаволне откриће.
Али, то „ђаволне откриће“ у-
брзо је почела да примењује и
црква.

Почетком XV века штампари,
односно урезивачи слова и
слика у дрвене и бакарне плоче,
организовани су у еснафе,
што значи да их је већ био
приличан број и да су њихови
радови много тражени. За
штампање испрва су употребе-
љаване биљне боје помешане
с туткалом, а касније гар са
уљем. Преко обојене плоче
полагана је влажна хартија, по
којој се трљало оштром чет-
ком од длаке из коњског репа.
Тако штампане књиге по-
јављују се најпре у Холандији.
Но, и даље се извесни делови
књиге израђују руком, нарочито
иницијали. Стручни на-
зив за овакав рад јесте блок-

књига, а најпознатије дело из
овог раздобља штампе била је
чувена Библија сиромашних
духом, тј. оних који се при-
премају за царство небеско.

Штампање помоћу дрвених
блокова достигло је у Холан-
дији своје савршенство. Нај-
лепша издања таквих књига,
с дивним иницијалима, израђе-
на су у овој земљи. Али, од
штампе помоћу блокова до
штампе покретним ливеним
словима или типографије тре-
бало је да прође још прилично
времена. Тек кад је Јохан Гу-
тенберг, племић из Мајнца у
Немачкој, почео да употребе-
љава покретна слова, штампа
је постала духовна сила која
дубоко покреће јавно мишљење и
омогућује широке демократске
и револуционарне покрете.

Код Срба је развита штам-
парства, које је тако лепо по-
чело, прекинуто за време ро-
пства под Турцима. Кад су се у
XVIII веку међу Србима поново
почеле да објављују књиге
оне су углавном штампане по
страним штампаријама, а не-
што мало и у српској средини,
и то помоћу бакарних плоча.
Такве плоче израђивали су
Христифор Жефаровић и За-
харија Орфелин.

Стакло ошторнице од челика?

Данашња индустрија стакла
остварује свега један проценат
теориске јачине и отпорности
овог материјала. Међутим, кад
се буде успело да се достигне
десет процената, стакло ће на-
ћи много шире примене и по-
стаће један од најважнијих гра-
ђевинских материјала, јачи и
отпорнији од челика, а исто
много лакши. По мишљењу а-
меричког стручњака за стакло
Оскара Берча, тај дан није да-
леко и ускоро мостови и згра-
де од стакла неће више бити
само сан научника.

Поред тога, од стакла ће се,
како научници предвиђају, из-
рађивати:

Каросерије за аутомобиле.
Широке стаклене цеви кроз
које ће брзином авиона журити
возови покретани комприми-
раним ваздухом.

Међупланетарни бродови.
Читава насеља у извесним о-
бластима — на Арктику напри-
мер — биће подизана испод ци-
новских стаклених куполи,
да би се у њима могла одржа-
вати стална температура.

Мисао да се нешто
„штампа“, да се про-
нађе нешто што ће
олакшати умножава-
ње писане речи или
слике, давниг је порекла. Нај-
раније познате покушаје „штам-
пе“ претстављају отписи пр-
стена египатских и вавилон-
ских владара, још из бронза-
ног доба. Уместо потписа, они
су утискивали свој прстен с
владарским знаком; на папи-
рине у Египту, а на опеке у
Вавилону. Из тога су касније
настали калузи за метални но-
вац са сликама и натписима.
У Вавилону и Асирији биле су у
употреби дрвене плочице са
узрезаним словима, нарочито за
умножавање државних докуме-
ната. Плочице су утискиване у
опеке, које су потом печене.
По два примерка таквих „штам-
паных“ докумената чувана су
у државној архиви.

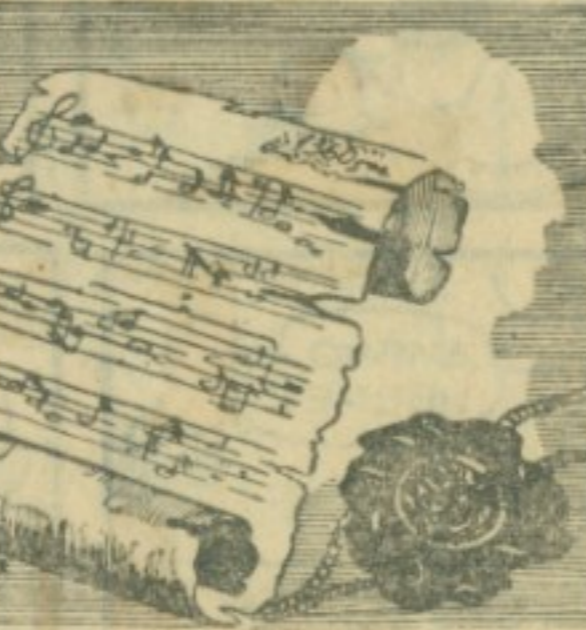
Штампање помоћу дрвених
плоча било је познато и дру-
гим народима, али је најсавр-
шенији облик добило у Кини.
Ту вештину Кинези су прими-
ли од Јапанаца. У првој поло-
вини 9 века наше ере они су
на тај начин штампали књиге,
на хартији коју су правили од
једне биљке. Производња так-
ве хартије била је много једно-
ставнија и јефтинија него оне
од папируса. Кинези су и да-
ље усавишавали своју штамп-
парску вештину. Почетком 11
века у Кини су већ у употре-
би покретна слова од порцу-
лана. Тај проналазак принесе-
је се неком ковачу. Лако лом-

них дашчица које су премази-
ване разним бојама.

Док је у Кини штампарска
вештина усавишавана од дав-
нина, она у Европи кроз читав
Стари и Средњи век није на-
илазила на довољно одзива.
Грци и Римљани углавном су
се задржали на утискивању
натписа и молитвених тексто-
ва на вази и плоче. За владе
Птоломејаца, у Александрији
су постојале огромне радиони-
це за разво печењење тка-
нина, али књиге које су чуване
у познатој александриској би-
блиотеци само су руком пи-
сане и украшаване. Римљани-
ма су биле познате дрвене да-
шчице, али су помоћу њих
умножавани само државни спи-
си. Славни говорник Цицерон
предлагао је да се на тај на-
чин умножавају и књиге, али
без успеха. Римски богаташи
волели су књиге руком писане
и међусобно су се такмичили
у прикупљању таквих књига.
Књиге су им стално преписива-
ли робови — „литерати“ и
украшавали их сликама и ша-
рама. Књига је била својина
богатих и повлашћених, па се
није ни указивала потреба за
њеним ширењем у народне
слојеве. У Средњем веку цр-
ква је постала најјача сила,
господарица духовног живота
и једини тумач верских списа,

МАЛЕ ЗАНИМЛИВОСТИ

НЕОБИЧНА ПАРТИТУРА

Необјављено музичко дело
из 14 века, написано на поде-
љиви једног акта, пронађено је
недавно у енглеском Национал-
ном архиву. Акт је заведен у
протокол 1360 године. Сматра
се да је непознати композитор
био чиновник државне благај-
не. Рукопис је доста оштећен,
па ће његово дешифровање за-
дати доста посла.

РИБА ДЕВЕРИКА

Деверика је слатководна ри-
ба из групе белих риба. Тело
јој је спљоштено. Живи у мир-
ним муљевитим водама, а до-
стиже тежину од шест-седам
килограма. Месо јој није наро-
чито укусно.

МАНИХОТ

Манихот је тропско шибље
и жбуње које расте у Јужној
Америци и Мексику. Неке
врсте манихота имају јако ра-
звијен корен, који понекад мо-
же бити тежак и петнаест ки-
лограма. Из тог корена добија

се татјока (скробна храна),
која служи за исхрану станов-
ништва Јужне Америке.

У свежем стању сок корена
манихота је отрован, али при
пржењу корена отров ишче-
зава. Кад се сок кува с бибе-
ром, употребљава се као за-
чи. Неке врсте манихота дају
млечни сок од кога се добија
каучук.

ШТА ЈЕ ПОЛУФАБРИКАТ?

Полуфабрикат је делимично
прерађена сировина која чека
прераду у потпуни производ.
На пример: вуна је сировина,
предиво полуфабрикат, а изра-
ђени део одеће назива се по-
тупним фабрикатом.

ЈЕДИНСТВЕН „СЛУЖБЕНИК“

Ниједном псу досад није би-
ла поверена дужност коју у
једној фабрици у Утрехту, у

Холандији, обавља керуша
„Херта“. Она бди над сигурно-
шћу радника и одмах јавља

ако негде у фабрици дође до
избијања гасова. За време про-
бе Херта се показала одлична
за тај посао, па ју је дирекци-
ја фабрике примила за сталног
„службеника“.

ШТА ЈЕ СИДРО?

Сидро је гвоздена котва ко-
ја се спушта с брода да би се
укопала у дно мора и тако
држала брод. Оно је везано
за брод ланцем. Бочно сидро
мање је од главног и оно се
баца са стране при маневри-
сању или да би се појачала
веза. Сидрењак је део мор-
ске луке у који бродови спу-
штају котву или се везују за
пливајућу бурад, кад не могу
или не желе да пристану уз
пристанишну обалу. Сидре-
њак мора бити довољно ве-
лик да би бродови могли у
њему развити већу брзину при
изласку из луке на узбуркано
море. Сидриште значи бацити
сидро у воду да би се оно за-
копало у дно и држало брод.
Сидриште је предео на мору
подесан за сидрење. То је ме-
сто уз обалу с добрим дном
и заклоњено од ветра.

ОПОСУМ

Опосум је северноамерички
торбар који је дуг око пола
метра. Има шљату губицу и
кратке ноге подешене за пе-
њање. Реп му је дуг око 30
сантиметара, а длакав је са-
мо при корену. Опосум живи
по шумама. Затире живину,
једе јаја и инсекте, али и биљ-
ну храну. Крзно му је на
цени.

РУДАР — СТОГОДИШЊАК

Најстарији радник у Јужно-
афричком руднику јесте пра-
нац Симон Ндвамбу, из Ната-
ла, који има 103 године. Он
је тамо у служби још од 1909.
Сад више не обавља тешке по-
слове, али редовно долази на
рад, пешачећи свакодневно два
километра од куће до рудника.

ЗВЕЗДАН

Звездан је лептираста ви-
шегодишња биљка, чије је
лишће сложено из пет листи-
ћа, а има жуте цветове ску-
пљене у цваст. Расте по шу-
мама, шибљацима, усевама,
ливадама, у целом свету, сем
Америке. Даје добро сено.

ГДЕ СЕ НАЛАЗИ ГОРНЕРОВ ГЛЕЧЕР?

Горнеров глечер налази се
на северном нагибу Монте Ро-
за. За његовог гребена пружа
се диван поглед да Ма-
терхорн. Надморска му је ви-
шина 3196 метара.

Да би се удобније путовало...

Данас светским морима пло-
ве многи бродови у којима су
путницима пружене све могућ-
ности за што удобније путова-
ње. Поред осталог, на модер-
ним линиским бродовима и те-
ретњацима, који преносе и пут-
нике по свим морским путевима
света, све чешће се виде огром-
на огледала, стаклене слике у
мозанку, паравани и други ста-
клени предмети који служе као
украс. Последњих година једна
енглеска фабрика произвела је
велику количину ових украсних
предмета за потребе бродских
компанија у целом свету. Тако
брод „Пизаро“, који је добио
своје име по шпанском аван-
туристи Франциску Пизару, има
салон који је украшен портре-
тима Пизара и Атахуалла (Ве-
ликог Инке). Ти портрети начи-

њени су од стакла и поставље-
ни су око камина. Како ће ови
стаклени украси деловати зави-
сно од светлости, па зато онај
који израђује овакве предмете
треба тачно да зна где ће се
они поставити, где се налазе
прозори и сијалице. Сем тога,
он мора да буде упознат и с
бојом дрвнарије, да би прила-
годно свој производ околини.
Друга једна енглеска фабрика
производи украсе у мозанку, на
којима су остварене разновр-
сне теме, почев од Јасона и
других Аргонаута који су ишли
за златним руном, до савреме-
них балетских сцена, ликовна
морских чудовишта, спортских
сцена, геометриских фигура,
музичких инструмената. Прика-
зују се и борбе с биковима,
ицеће и тако даље.

НАЈБОЉУ ПИТУ УМЕСИШЕШ
ОД ОВИХ ЈАБУКА. ПИТУ
ЛЕПО ИЗГЛЕ-
ДАЈУ ВАШЕ
ЈАБУКЕ

КАКВЕ
КАКВУ
ВОЛЕ
ПАТУЉЦИ

ИШ! ИШ! НЕ ДИ-
РАЈТЕ СИРОТУ
СТАРИЦУ.

ПТИЦЕ СУ КЛУЦАЛЕ ЗЛУ
МАКЕХУ, НЕ БИ ЛИ ОНА
ИСПУСТИЛА ОТРОВАНУ ЗА
БУКУ

СРЦЕ МЕ БОЛИ. АЛА САМ
СЕ УПЛАШИЛА!
УВЕДИ МЕ
УНУТРА ДА СЕ
ОДМОРИМ...

КАДА ВИДЕШЕ ДА ЈЕ
ОНЕЖАНА У ОПАСНОСТИ,
СВЕ ЖИВОТИНЕ ПОЖУ-
РИШЕ ДА ОБАВЕСТИ
ПАТУЉКЕ О ТОМЕ.

ХОДИТЕ...
ХОДИТЕ
САМО!

ЧАСТАВИЋЕ СЕ

Колико су савршене машине што мисле

М речима једног америчког стручњака, најновија машина која мисли — или електронска рачуналка, како је још називају — има све одлике човечјег разума. Он је даље описује овако: "Овде налазимо не само електрично око које види и каже шта види, већ и које памти класифицира и одабира. Ова машина може да прави избор; да упоређује и да одлучује; да се користи ранијим искуством и да изведе логичан закључак на основу датих података. Зато нећемо много погрешити ако кажемо: ова машина може да мисли".

Да би показао како машина ради, овај стручњак узима за пример израду нацрта једног фотографског сочива. Добро оптичко сочиво састоји се из

структури. Био је то напоран посао, јер је требало најмање шест година да би се дао нацрт за сочиво какво се употребљава у најбољим фотографским камерама. Данас електронска рачуналка савршава овај посао за један сат. Потребно је само добро да се упуту. Mora се знати под којим углом светлосни зрак напушта неку површину, облик те површине и боја зрака. Поред тога, мора се машини "рећи" какво треба да буде сочиво и какав је основни облик у почетку. Та упутства за машину нису писана речима, већ математичким формулама, на магнетској траци или у облику рупа избушених на хартији. Кад машина једном добије ове податке, онда она сама ради даље.

Што је најнеобичније, све се то одиграва у потпуној ти-

шине. Нема зујања мотора нити ма каквог куцања. Не чује се ни најмањи шум за време милиона различитих операција, које је обављају брзином која је близу брзини светлости.

Самом преном зрачење из туба показује нам да све иде добро. Кад је рачун завршен, почне лупкање електричне машине за писање, која нам откуцава решење.

Може ли се овакав процес назвати мишљењем? Овде се класифицира, одабира и закључује на бази логике. Кад људи овако нешто чине, онда се каже да они мисле. Према томе, морали бисмо признати да ова машина ради оно што реч "мислити" означава. Међутим, с друге стране, не може се рећи да ова електронска рачуналка, ма колико била необична, може нешто да

кључује. Она не може да створи нову идеју или да постави питање које би створило основу за неко ново решење проблема. Али, с пуним правом се може рећи да ове "машине које мисле", више но једне друге које је човек досад начинио, могу да помогну људима у остварењу њихових идеја и да у знатној мери убрзају то остварење.

На крају, овај стручњак закључује: "Ипак је човек тај који ствара нове идеје и даје их као основу машини да изнађе нове закључке. Како се до тих нових идеја долази — не знамо. Ми то називамо стваралачком замисли, а то је ствар која ће остати као искључиво својство човечјег ума".

"Чудесни лекови"

Према изјави доктора Дауера, саветника у Министарству народног здравља САД, спасено је у Америци око 1,500.000 људских живота употребом "чудесних лекова", и то у времену од 1938 до 1952 године. Ти лекови су: сулфа-дрогое и антибиотици. Спасени људи махом би умрли од најчешћих заразних болести да је проценат смртности од њих растао оном брзином којом се кретао до 1938 године. Наиме, 1937 године први пут је почела општа употреба једног сулфа-лека у Америци. Први сулфа-лек који је ушао у употребу био је сулфаниламид. Затим су дошли: сулфатиридин, сулфадиазин, сулфагванидин и тако даље. Антибиотици су лекови који се добијају од гљивица и они смртоносно делују на микробе и бактерије. Међу антибиотике

који су већ ушли у широку употребу спадају: пеницилин, стрептомицин, тетрацилин, ауреомизин и хлоромидетин. Око 1,100.000 људи помрло би од запаљења плућа и разних инфлуенца да није било ових лекова. Захваљујући њима, око 76.000 мајки спасено је смрти од породичке грознице и разних инфекција. Број људи спасених од запаљења слепог црева износи 90.000. У броју од 1,500.000 не спада велик број спречених смртних случајева од туберкулозе и других инфективних обољења, против којих се често успешно употребљавају ови чудесни лекови. У тај број спадају, поред запаљења плућа и инфлуенце, и инфекције изазване стрептококама, породичка грозница, сифилис, запаљење слепог црева итд.

ВЕДОВАЊИ

ЛОВ УЗ ПОМОЋ МУЗИКЕ

Припадници афричког племена Мандинго, које живи у покрајини Сенеганбији, полазе у лов на живе буфале наоружани самба-свиралама. Ловац-музикант сакрије се иза дрвета и својом свирком дражи животиње, које, у бесу, наспу на дрво све док се од удараца главом о стабло потпуно не ошамуће.

МАРКИЗ И ЗЕЦ

За маркиза д'Брез (1597—1656), француског фелдмаршала и врховног команданта целокупне француске армије у многим ратовима, историја прича да је био необично храбар и да никад није уступку пред непријатељем. Али, тај храбри

СВИ ИСТОГ ДАНА

Џејм В. Грифин из Отаве, у Канади, и сва његова деца — а има их троје — рођени су истог дана: 28 јула.

РИБАРСКЕ СВЕЧАНОСТИ У АРГУНГУ

С ваке године, већ више од једног века, у месту Аргунгу, у Северној Нигерији, одржавају се рибарске свечаности. Права оваква свечаност приређена је 1854 године.

Ове свечаности обично почињу у другој недељи јануара, после кишне сезоне. Ниједан рибар не сме да се усуди да почне лов на рибу за вре-

пружа река чије су обале начичкане људима. Неколико да на пре почетка свечаности, на притокама које се уливају у реку изнад и испод места Аргунге, где се и одржавају свечаности, рибари постављају бране: бацају грање, јер верују да ће се муљ прилепити за њих и створити ограду кроз коју риба не може да прође.

На сам дан свечаности, град Аргунга је препун гостију, од којих је вишина дошла пешке, неки на коњима, камилама и магарцима, а има гостију који допутују и у модерним лимузинама. Тих дана цео град је у веселом ишчекивању. Добоши непрестано уда-

рају, фотографски апарати странаца ишчекивају, све су осматрачнице на обалама реке, до последњег сантиметра, заузели посматрачи, а рибари нестрпљиво очекују знак за почетак лова. Кад дође тај тренутак, хомо изда команду: "Нека риболов почне!" У истом часу сви, и људи и деца, скачу у воду и почињу да лове. Притом се служе свим врстама мрежа и корпа. Мању рибу бацају у калабахе (посуде које имају облик допте, с малим отвором на врху), који су им каналом при-

везани за струк. Један церемонијал-мајстор иде горе-доле дуж обале и бодри рибаре, хвалећи оне који су уловили неку крупну рибу. Прва велика риба показује се емиру. Лов се наставља сатима, све док вода не постане тако мутна да се ниједна риба више не може уловити. Тада посматрачи и рибари постепено напуштају реку, остављајући јастребовима да покупе мртве рибичке које носи вода. Сама свечаност завршава се ударањем добоша, народним играма и спортским такмичењима дубоко у ноћ.

Данас су слични обичаји изумрли, али се свечаности и даље одржавају и њихова популарност расте из године у годину. Оне су добиле и шири значај. Наиме, годинама су оне биле чисто локална ствар, али данас огромне масе света долазе са свих страна у Нигерију. У програм свечаности, поред риболова, спадају и коњске трке, трке камила, боксерска такмичења, рвање и пољопривредни сајмови. Из целе земље на свечаности стижу рибари наоружани свим могућим рибарским алатом и мрежама свих облика. Неки долазе два до три дана раније и чекају дуж обала да почне лов. Чудан је приказ који

Са свих страна

ПРЕСОВАНА БУРАД

У Лајпцигу је усавршен нов начин израде бурата. Од стругогине и синтетичке смоле, под јаким притиском, стварају се бешавна бурад. Буре за пиво од 315 литара, на пример, високо је један метар а тешко тежу десет килограма. Оваква бурад не буњају и нимало не кваре укус пива.

ЖИВОТИЊА СА ДВА МОЗГА

Стегосаур је прадавни гуштер који је био већи од слона. Тело му је било велико, а глава мала. Зубе је имао тако слабе да није могао презрети траву ако није била мека и танка. По мишљењу стручњака, његово тело могло је да буде тешко 5.000 до 6.000 килограма, али му је мозак био мали као у мачета. Поред мозга у глави, он је имао и мозак у стражњем делу тела. Тај стражњи мозак служио му је за управљање тим делом тела и репом. Сматра се да су стегосаури ишчезли са лица земље пре других гуштера. Стегосаур није имао рогове, а његово одбрамбено оружје био је реп, на коме су се налазиле бодље, и њима је тучао нападача. Цело тело било му је заштићено коштаним оклопом. На леђима је имао два реда израсталина које су личиле на лишће.

БИОСКОПСКА ПРЕТСТАВА НА ТЕЛЕФОНСКИ ЗАХТЕВ

У САД пронађен је начин да се филмови гледају у кући, и то на телефонски захтев. Путем телефонске жице филмотека шаље свом претплатнику низ знакова, које прима један нарочит магнетофон. Иста магнетофонска трака, пошто се пусти кроз малу кућну телевизиску направу, омогућује претплатнику да гледа филм и да слуша тон који је нарочито.

ДОСАД НЕВИЂЕНА АРХИТЕКТУРА

Уместо да грађевина почива на зидовима, стубовима, бетонским или металним подупирачима, инжењери америчке војске пронашли су један нов и необичан начин „зидовања“. За привремене зграде на Северном Полу архитекти употребљавају стубове ваздуха који је савијен у цевима од каучука чији су зидови ојачани најлоном. Иако је дан такав стуб нека више од пет сантиметара у пречнику, може да поднесе терет од једне тоне. Зграда од шест просторија која се наслања на 24 таква стуба тешка је свега три тоне и лако одолева ветру који дува брзином од 120 км на час, а може да поднесе тежину од 25 тона снега.

ЛОВ НА АФРИЧКЕ БИВОЛЕ И ЈЕЛЕНЕ

Најобичнији начин лова на дивље биволе и јелене у пресохлим речним коритима Африке састојао се у томе што се око животиња запали висока трава, а затим се оне убијају копљима, секирама и пушкама кад престрављене, покушавају да се извуку из пламеног обруча. У једној области на овај начин убијено је за годину дана 3.000 јелена, а само у једној хајци 187 бивола. Како се тиме уништавала дивљач која је иначе доста искористена, предузимају се мере да се она заштити.

УСКОРО КАМИОНИ С ТУРВИНОМ

Један ивајцарски инжењер недавно је изјавио да је за камионе конструисао гасну турбину наместо уобичајеног мотора. Његово тврђење да ће се најдаље за пет година појавити гасне турбине од хиљаду киловата, које ће бити тешке свега 160 килограма — уместо 830, колико је тешак један дизел-мотор исте јачине — изазвало је праву сензацију. Овакви мотори мораће да иду на оправку тек после 500.000 часова рада. Аутомобили ће полазити из места, без обзира на годишње доба и дневну топлоту.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

АПАРАТ ЗА ГАШЕЊЕ ВАТРЕ У РЕЗЕРВОАРИМА НАФТЕ

У великим резервоарима нафте и бензина може лако да избује пожар, а гашење није лако. Али, сада постоји справа помоћу које може да се сузбије и угаси и такав пожар. Она је прво приказана у граду Фелдену, у Енглеској. Том приликом запаљен је један резервоар нафте и бензина. Помоћу нове справе ватрогасици су успели да угасе пожар за веома кратко време. За гашење су употребљене испаравајуће течности, чији је основни састојак био метални бромид или хлороброметан. Течност за гашење прскала је из једне округле справе која је пливала површином резервоара. На њој се налази велик број цеви, које избацују млазеве хемикалије за гашење, и то аутоматски, увек кад је температура нафте већа од нормалне и кад апарат дође у додир с пламеном.

СИГНАЛНО ЗВОНЦЕ НА ФАБРИЧКОМ ДИМЊАКУ

Густ дим из фабричких димњака може да загади околни ваздух, а често је и знак да се гориво не искористи економично. Због тога је у једној енглеској фабрици аутомобила у Берлингаму употребљена справа која опомиње дојача да из димњака излази сувише велика количина гара и дима. Справа се састоји из једног магичног ока и смештена је на врху димњака. Она покреће једно алармно звонце, које се налази при дну димњака, и то у истом часу кад почне да куља сувише густ дим. Кад звонце зазвони, дојач зна да дожење није како треба и одмах предузима мере да станаје поправи. Неки димњаци ове фабрике, поред алармног уређаја, имају и справу која мери густину дима.

ИСПИТИВАЊЕ СЛУХА АВИЈАТИЧАРА

Енглеска болница у Векбергу, у Западној Немачкој, има нарочито собу са опремом где се групно испитује слух кандидата за ваздухопловство, или оних авијатичара за које се

сумња да имају дефектан слух. Соба је тапацирана, и то тако да се у њој не може стварати одјек. У њој се налазе кабине за авијатичаре чији се слух испитује путем давања порука и сигнала с грамофонских плоча. Ту се налази и једна мала, потпуно изолована соба у коју не могу да продру никакви спољни звуци, тако да се у њој добија чист тон. Човек чији се слух испитује прима преко слушалице сигнале на разним фреквенцијама и разнелике јачине. Нарочита справа с бројчаником beleжи јачину с којом је сваки сигнал открити, а то, опет, показује оштрину човечјег слуха.

РИМСКЕ РУШЕВИНЕ — КЉУЧ ЗА НАЛАЗЕЊЕ ВОДЕ

На овогодишњем међународном састанку стручњака из земља којима је недостатак подземне, текуће и изворске воде један од највећих проблема, Жан Тиксерон, главни инжењер за јавне радове у Тунису, изнео је своја запажања о начину на који домороци Северне Африке откривају подземну воду. Њима у томе као путоказ

служе рушевине некадашњих римских насеобина. Тамо где се нађу и најмањи трагови римских насеља или привремених војничких логора, сасвим је сигурно да ће се копањем доћи до питке воде. Домороци су то већ давно открили и на тим местима они су копали бунаре и садили своје усеве. Исто тако, они су подизали маслињаке на оним местима где су нађене старе римске пресе за цеђење маслиновог уља и већ прве бербе показале су да се у избору места нису преварили.

МОЖДА НИСТЕ ЗНАЛИ...

Енглеz др Роберт Хук био је први који је конструисао феде-дер за часовник танак као длака. То је било 1658 године. Први електрични часовник пронашао је Александар Бејн, 1840 године. Рубине за лежиште механизма први су употребили Никола Фацио и Питер Џекоб Дебофр, у Енглеској, 1704. Такозвани одвојени записач за феде-дер, који се употребљава за бродске хронометре, пронашли су у Енглеској Арнолд и Ери Шо око 1785 године. Слободно клатно за прецизне часовнике пронашао је Б. С. Шорт 1921, а први аутоматски ручни сат, који се сам навија, изradio је Енглеz Џон Харвауд, 1928 године.

ШТА ЈЕ КАЛКАРОНА?

Калкарона је примитивна пећ која служи за добијање сумпора из сумпорносних стена на Сицилији. Уствари, то је озидаана јама која има кос под. У њој се сумпор из сумпорносних стена топи помоћу топлоте која је добијена сагоревањем једне трећине сумпора и сировине.

МАГРИВА

Магрива је дрво сродно прешињи и вишњи. Плодови су му ситни, издужени црни, опори или чак горки, а скупљени су у мале гроздове. Исто тако, оно је име — рашељка, а научно јој је име прунус махалеб.

БИЈЛКА КЕКА

Кека је водена биљка која се одликује тројаким лишћем. Под водно лишће има облик пантљика, оно које плива је овално, а оно које ја у ваздуху стреласто је. Ова биљка веома је распрострањена по Европи и Азији, а у Кини служи једним делом као храна.

Јестели већ чулига...

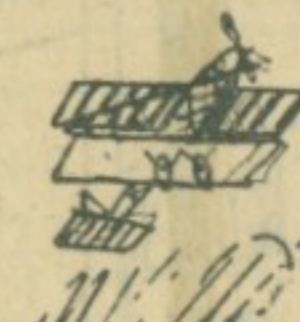
... први опширнији извештаји у европској литератури о острву Јави налазе се у путописима Марка Пола. Иначе је ово острво било, преко источњачких трговаца, познато и европским народима Старог века и они су га називали „златним острвом“ или „богатиим острвом“.

... прве коњске грке у Београду одржане су у мају 1866 године. Те прве „кошије“, како су тада називали трке, одржане су на тракалишту које се налазило на пољани између данашњег Студентског дома и Ташмајдана.

... птице кондор необично су прождрљиви и после обилне

гозбе постају толико троми да су готово непокретни.

... први авионски мотор могао је да развије свега 16 коњских снага; модерне млазне машине имају 10.000 коњских снага.

... у старом Риму, нарочито у доба царства, и мушкарци су носили минђуше. Император Александар Север (280—235), који је сматрао да је овај

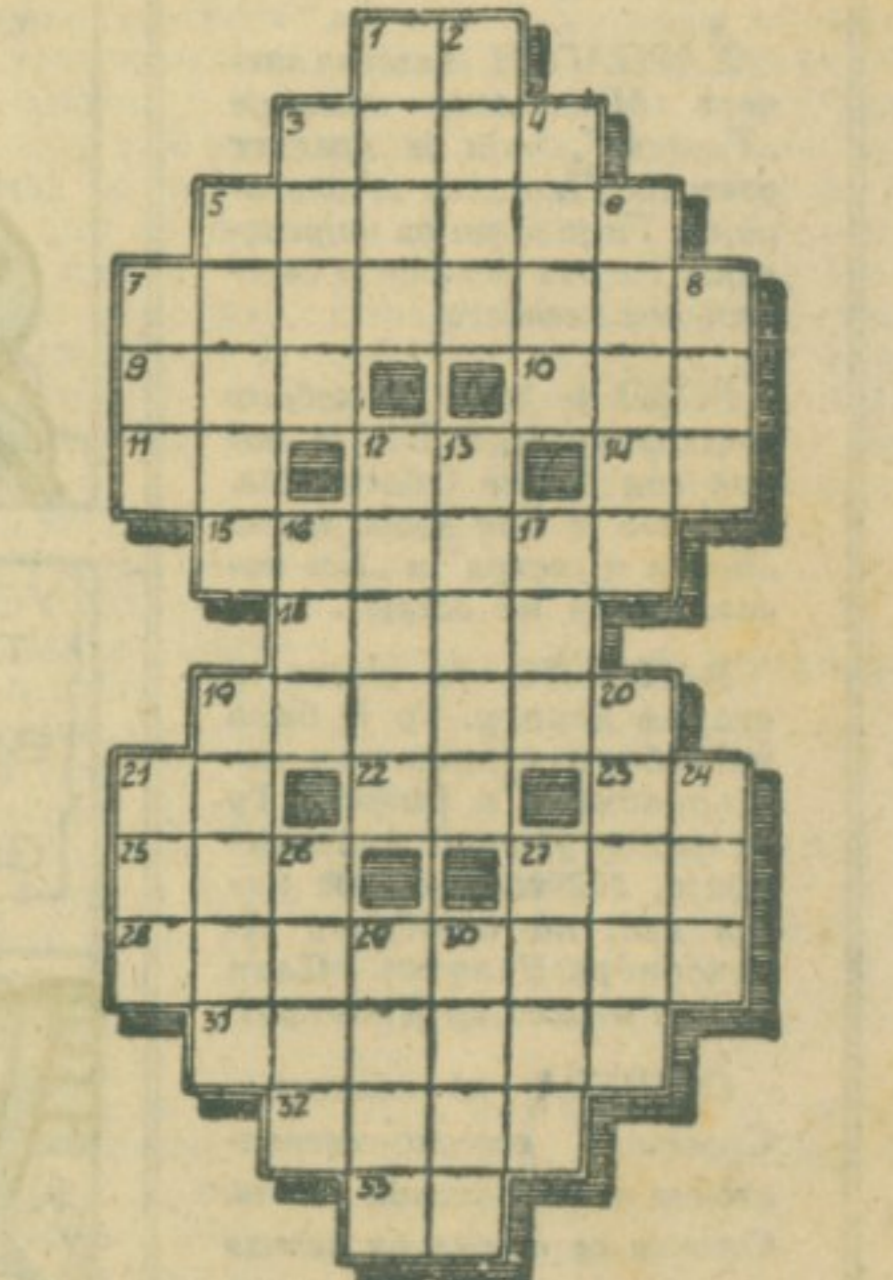

накид недостојан мушкараца, забрањено је једним едиктом својим мушким поданицима да носе минђуше.

УКРАЈИНИ

Водоравно: 1) Лудолфов број; 2) део дана; 3) место за производњу морске соли; 7) ред стубова; 8) река у Хрватској; 10) раствор смола у масним уљима; 11) слово латинице; 12) коњ; 14) предлог; 15) врста теста; 18) улога; 19) гомила; 21) предлог; 22) првак; 23) лична заменица; 25) грчко слово; 27) личност једне Шекспирове трагедије; 28) пољска игра у трочетвртном такту; 31) држава у САД; 32) негативна особина; 33) предлог.

Усправно: 1) чувени истраживач и путописац са Кортуле (1254—1323); 2) држава у Азији; 3) француски романисер (1840—1902); 4) летопис; 5) врста лирске песме; 6) област у Турској; 7) угао; 8) лука у Израелу; 12) мирис; 13) вал; 16) врста папагаја; 17) јужно воће; 19) познати римски говорник (232—147); 20) извештај о приспећу роба; 21) врста женског огртача; 24) месенска тврђавица; 26) драги камен; 27) драма од Мирослава Крљеже; 29) зоб; 30) роман Емила Золе.

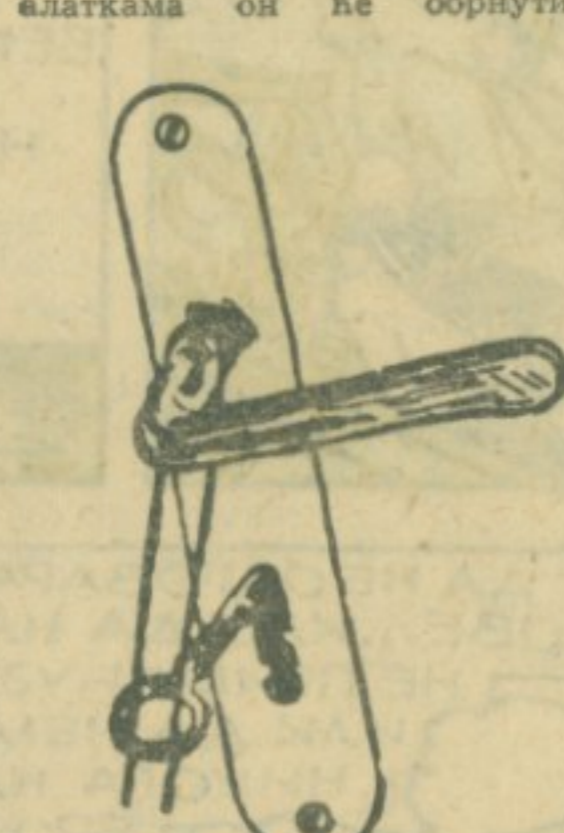

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА
Водоравно: 1) ар; 3) слик; 5) Гламоч; 7) као; 8) Лаб; 10) Уљм; 11) „Рома“; 12) ко; 13) орах; 14) правац; 17) али; 18) Албион; 20) Аден; 21) ем; 23) бани; 24) ова; 25) Ана; 26) мед; 27) Аладин; 30) алаш; 31) ир.
Усправно: 1) ала; 2) Рим; 3) „Слом“; 4) Коло-радо; 5) галоп; 6) чамац; 7) Кук; 9) Бах; 11) Ровин; 13) равенала; 16) амни; 18) Адапа; 19) несез; 20) аба; 28) мад; 29) Омиш; 30) али; 31) дар.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

МАЛА СПРАВА — ЈАКА БРАВА

Кад су врата изнутра за-кључана и кључ остављен у брави, то није никаква сметња вештом објачу. Својим алаткама он ће обрнути

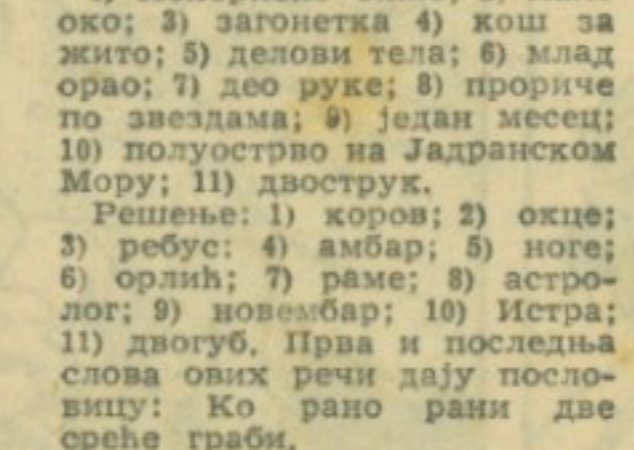
кључ и изгурати га из бра-ве, па онда калпаком отво-рити врата. Али кад од јакне жлице, дугачке 25 до 30 сан-тиметара, начинимо велику укосницу, па је натакнемо на краћи део кљаче, а крајње укоснице увучемо у прстен кљача, онда је кључ уочен и ничим се не може окрену-ти. Ту је немоћна вештина најпрепреденијег објача.

ЗАГОНЕТНИ СЛОВОИ

Од слогова: а, ам, бар, бар, бус, вем, ге, губ, дво, и, ко, лић, лог, ме, но, но, ок, ор, ра, ре, ров, стра, стро, це —

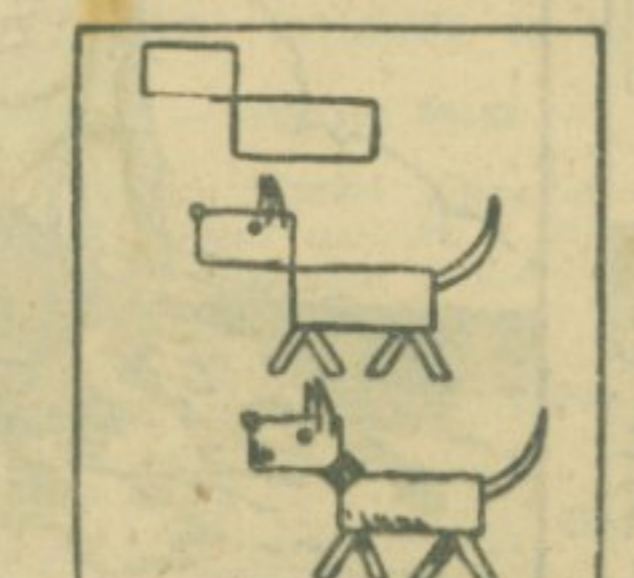
ЈЕДАН ФИЗИЧКИ ЕКСПЕРИМЕНТ

Узмите две стаклене цевчице (за невољу могу да послужи и две добре сламке) и једну велику боцу са запушачем. Провуците обе цев-

ЗА МАЛЕ ЦРТАЧЕ

С оловком у руци, праве црте вуши. И то: две усправне А три водоравне

И четири косе Да те право носе. Долај уши, око И реп на високо, Е-унику према лицу, И још огринути, Тако деца уче Да цртају — куче.

ПАЗИВЕ ОН

— Ова ваза је стара две хиљаде година, — упозоравају Шиљу који је тек почео да ради у музеју. — Пазите добро на њу.
 — Не брините ништа. Пазити је као да је нова новцата!

БОЉЕ ДА НЕ КАЖЕ

Мини: Хајде, реци ми искрено како ми стоји нови шешир.
 Мики: Остави, молим те! Није ми данас до свађе.

ДА СЕ НЕ СЕТИ

Раја: Ујка-Пајо, је ли истина да има животиња које сваке године мењају крзно?
 Паја: Истина је, само ми за живу главу не говори пред Патом о томе.

ШИЉА НЕ ГРЕШИ

— Драга, моја прва мисао свако вече упућена је вама, а последња мисао сваког јутра опет је упућена вама! — изјављује Шиља својој познаници.
 — Мислим да сте се забринули. Хтели сте ваљда да кажете прва мисао ујутру, а последња увече.
 — Не, добро сам рекао. Ове недеље имам ноћно дежурство.

Рођи је ОДГОВОР
 ШАНАН

ХАРПАГОН је главни јунак једног дела које је написао:

- Есхил
- Шекспир
- Голдони
- Молијер

РОВО је: врста чамца шарпланински врх име вуслара средњовековни манастир

РАКОТИС је: млада биљка име једног песника рака у Грчкој

ГДЕ СЕ НАЛАЗИ ПЛАНИНА ОЛШЕВА?

- у Словенији
- у Босни
- у Македонији
- у Аустрији

ОДГОВОР:

ХАРПАГОН је главна личност Молијерове комедије „Тердица“, чији је предмет узет из Платонове „Адуларције“. То је један од најуспешнијих типова тердице у светској књижевности.

РОВО је један од добрих српских вуслара. Био је момак код Јована Обреновића. Од њега је Вук добио песме „Браћа и сестра“ и „Бог ником дужан не остаје“.

РАКОТИС је место у старом Египту. То је била насеобина египатских земљорадника и рибара. Ту је подигнут град Александрија, 332 године пре наше ере, по наређењу Александра Великог. План је дао инжењер Динократ.

ОЛШЕВА је планина у Словенији, северно-северозападно од Камничких Алпа. Олшева се пружа од запада према истоку, а висока је 1930 метара. Јужно од ње простире се дивна Лозарска Долина, једна од најлепших алпских долина у Словенији.

Ци, ситоловине
МАЛОГА
ЦОНИЈА
 И КИНЕЗА
ШАНГ-ЛИНА

ПОСЛЕ НЕКОЛИКО ДАНА ЖЕДАМ САМ И ГЛАДАН, А НЕМАМО ВИШЕ НИ ПИЋА НИ ХРАНЕ.

ЈА САМ СЕ НА ДАО ДА ЋЕМО ДОБИ ДО ОСТРВА НА КОМЕ САМ ДА ЖИВЕО, АЛИ САМ ИЗГУБИО ПРАВАЦ. КО ЗНА ГДЕ СЕ САДА НАЛАЗИМО.

НИШТА НАМ ДРУГО НЕ ОСТАЈЕ, НЕГО ДА ЧЕКАМО... МОЖДА ЋЕ НАМ ОДНЕКУД ИЗНЕНАДА ДОЋИ СПАС.

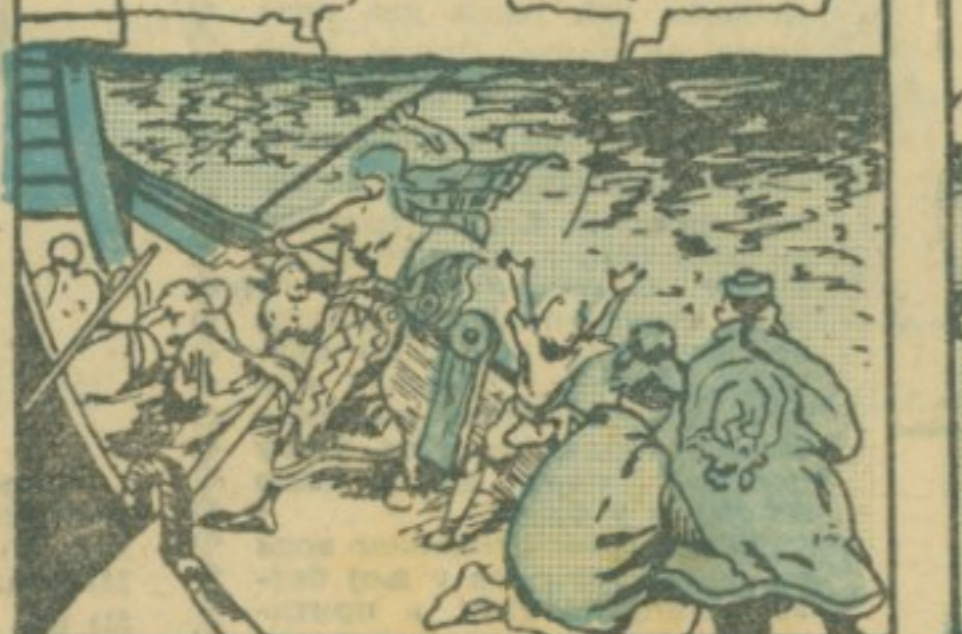
ПОГЛЕДАЈТЕ ОНАМО! ЕНО ЈЕДНЕ ЛАЂЕ!

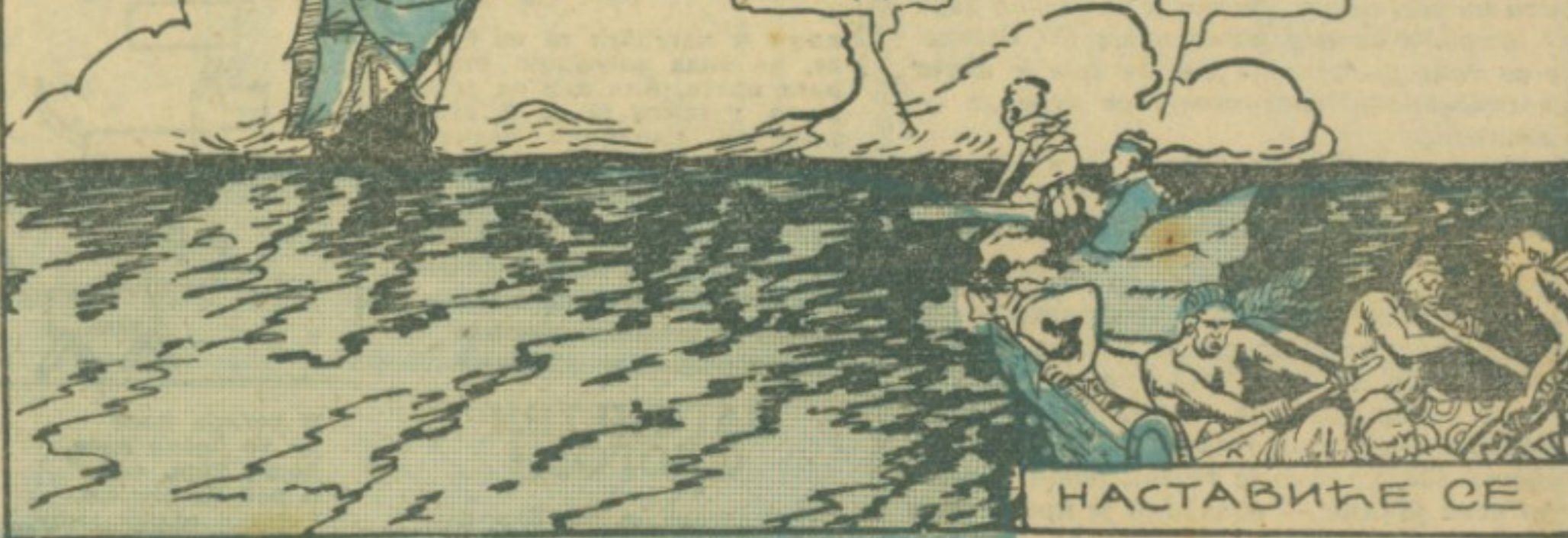
НЕКОЛИКО ДАНА ЦОНИ, ШАНГ-ЛИН, ПОГЛАВИЦА ЗАРА, ГОРО И ЊЕГОВИ САПЛЕМЕНИЦИ ПРОВЕЛИ СУ НА ПУТИНИ... БЕШ СУ ИЗГУБИЛИ СВАКУ НАДУ, КАД ЈЕ ЗАРА УГЛЕДАО НА ХОРИЗОНТУ НЕКАКАВ БРОД.

УСТАЈТЕ! ТРЕБА ДА ВЕДЛАТЕ! СПАСЕНИ СМО.

УРА! ОНО ЈЕ ЗАИСТА БРОД... САД ГА ВЕК ЛЕПО ЗИДИМ.

ЗАНИМЉИВО ЈЕ ДА НЕ ОДГОВАРАЈУ НА НАШЕ ЗНАКОВЕ... КАО ДА НАС НЕ ПРИМЕЂУЈУ... ИЛИ ДА НЕМА НИКОГА НА БРОДУ.

НАСТАВИЋЕ СЕ